



Strasbūras, 2017 10 24
COM(2017) 623 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI, REGIONŲ KOMITETUI
IR EUROPOS INVESTICIJŲ BANKUI**

Sustiprinta ir atnaujinta strateginė partnerystė su ES atokiausiais regionais

{SWD(2017) 349 final}

1. ĮVADAS

Devyni atokiausi regionai – Gvadelupa, Prancūzijos Gviana, Martinika, Majotas, Reunjono sala ir Sen Martenas (Prancūzija), Kanarų salos (Ispanija), Azorų salos ir Madeira (Portugalija) – yra **išskirtinis Europos Sąjungos (ES) turtas**. Jie praturtina ES ekonomiką, kultūrą ir geografinę aprėptį. Jie suteikia ES strateginę prieigą prie jūrų ir ją aprūpina unikaliais gamtos turtais – atokiausiuose regionuose aptinkama 80 proc. ES biologinės įvairovės išteklių.

Vis dėlto dėl šių regionų atokumo, mažumo, nedidelio atsparumo klimato kaitai ir daugeliu atvejų izoliuotumo¹ kyla jų plėtros **sunkumų**. Be to, šie veiksniai jiems trukdo integruotis į vidaus rinką.

Ypatinga šių regionų padėtis nuo 1999 m. pripažįstama ES sutartyse, o nuo 2009 m. – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 349 straipsnyje, pagal kurį šie regionai gali naudotis konkrečiomis pagrindinių ES politikos sričių, pavyzdžiui, žemės ūkio, sanglaudos ir konkurencijos politikos, priemonėmis.

2014–2020 m. iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų ir pagal specialią žemės ūkio priemonių programą (POSEI reglamentą)² **atokiausiems regionams** skirta beveik **13,3 mlrd. EUR**. Šios lėšos – tai svarbus investicijų ir darbo vietų kūrimo šaltinis. Šią paramą sudaro du specialūs asignavimai – regioninei plėtrai ir žuvininkystės sektoriui –, skirti šių regionų dėl jų išskirtinės padėties patiriamoms papildomoms išlaidoms atlyginti³.

Be to, siekiant padėti atokiausiems regionams didinti savo konkurencingumą, jiems valstybės pagalbos srityje⁴ taikomos specialios veiklos ir investicinės pagalbos taisyklės. Specialios taisyklės taip pat taikomos mokesčių ir muitų srityse. Ši **didelė ES viešoji parama** naudojama infrastruktūros plėtrai, gyventojams teikiamoms paslaugoms, darbo vietų kūrimui ir investicijoms į švietimą bei įgūdžius, taip pat didesniai įmonių konkurencingumui. Ja taip pat remiama ir įvairinama žemės ūkio veikla, aplinkos apsauga ir kova su klimato kaita. Pridedamame Komisijos tarnybų darbiniam dokumente apžvelgiama, kaip įgyvendinamos 2012 m. strategijoje pasiūlytos priemonės, ir pateikiama išsami informacija apie atokiausių regionų socialinę ir ekonominę padėtį.

Nepaisant ilgai padarytos pažangos, atokiausi regionai ir toliau patiria didelių sunkumų, kurie dar labiau didėja dėl globalizacijos ir klimato kaitos. Šių regionų **plėtra nėra stabili**. Dauguma jų turi investuoti į pagrindinę infrastruktūrą, pavyzdžiui, kelius, vandentvarkos ir atliekų tvarkymo įrenginius, o jų ekonomika priklauso nuo keleto ekonomikos sektorių⁵. Dėl ribotų galimybių ir atokumo šių regionų įmonės, visų pirma mažosios ir vidutinės įmonės (MVI), patiria papildomų išlaidų, trukdančių joms visapusiškai dalyvauti bendrojoje rinkoje.

¹ Išskyrus Prancūzijos Gvianą, visi atokiausi regionai yra salos.

² Specialių priemonių atokiausiems regionams ir saloms programa (POSEI). 2013 m. kovo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 228/2013, kuriuo nustatomos specialios žemės ūkio priemonės atokiausiems Sąjungos regionams ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 247/2006 (OL L 78, 2013 3 20, p. 23).

³ Atokiausiems regionams skiriami specialūs papildomi asignavimai iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) ir taikoma išlaidų kompensavimo Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo (EJRŽF) lėšomis tvarka.

⁴ Pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies a punktą. Atliekant 2014 m. valstybės pagalbos reformą, taip pat neseniai peržiūrint Bendrąjį bendrosios išimties reglamentą atsižvelgta į atokiausių regionų padėtį. Nuo šiol šiems regionams, be kitų konkrečių pagalbos schemų, bus taikomos išskirtinės veiklos ir investicinės pagalbos visuose sektoriuose taisyklės.

⁵ Palyginti su ES vidurkiu, atokiausių regionų žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriai prie ekonomikos augimo prisideda daugiau kaip dvigubai: šių regionų minėtuose sektoriuose sukuriama 3,8 proc., o ES lygmeniu – 1,6 proc. pridėtinės vertės.

Susirūpinimą kelia pastaraisiais metais atokiausiuose regionuose vykstantys politinės, ekonominės ir socialinės padėties pokyčiai: didėjantis nedarbo, ypač jaunimo, lygis, taip pat kai kuriuose iš jų didėjanti neteisėta migracija ir prasidedančios socialinės krizės. Šiuose regionuose jaunimo nedarbo lygis svyruoja nuo 40 proc. iki 55 proc. Kai kurių atokiausių regionų išsivystymo, gerovės ir ekonominių bei socialinių galimybių, palyginti su žemynine Europa, skirtumai išlieka dideli. 2017 m. rugsėjo mėn. uraganų padaryti nuostoliai, daugiausia Sen Martene, atskleidė naują šių teritorijų ypatumą – **pažeidžiamumą** dėl ekstremalių meteorologinių sąlygų, kurios susidaryti gali vis dažniau.

Akivaizdu, kad **reikia labiau pasistengti**, kad atokiausi regionai galėtų pasinaudoti visa narystės ES teikiama nauda ir globalizacijos pranašumais. Siekiant sukurti atokiausių regionų plėtrai palankią sistemą ir jų piliečiams suteikti lygių galimybių, reikalingas tvirtesnis ir geriau pritaikytas požiūris. Nors šiems regionams kyla tam tikrų bendrų sunkumų, jie nėra vienodi, ir kiekvienas atokiausias regionas turi savo specifinių poreikių. Imantis politikos priemonių, į tai turi būti atsižvelgta.

Be to, **ne visus atokiausių regionų sunkumus turėtų įveikti ES**. Už atokiausių regionų ekonominę ir socialinę plėtrą, ypač sveikatos ir švietimo srityse, visų pirma yra atsakingos atitinkamos valstybės narės. Patys atokiausi regionai taip pat turėtų labiau pasistengti išnaudoti savo vidaus augimo potencialą. ES, savo ruožtu, turėtų sukurti sistemą, kuri užtikrintų kuo didesnę įdėtų pastangų poveikį, ir toliau atsižvelgti į atokiausių regionų interesus ES kompetencijos srityse, pvz., prekybos srityje.

Šiame komunikate pristatomas **naujas Komisijos požiūris** į tai, kaip **paskatinti atokiausių regionų plėtrą**, kuo geriau panaudojant jų išteklius ir išnaudojant naujų ekonomikos augimo krypčių bei darbo vietų kūrimo teikiamas galimybes. Visų pirma, tai reiškia, kad reikia labiau pripažinti šių regionų ypatumus ir poreikius. Taip pat reikia, kad ES, valstybės narės ir patys atokiausi regionai imtųsi konkrečių ir suderintų veiksmų (išsamus veiksmų sąrašas pateikiamas priede). Be to, reikia užtikrinti **glaudesnę** šių regionų, jų valstybių narių ir ES institucijų **partnerystę**.

Naujasis požiūris grindžiamas patirtimi, įgyta įgyvendinant ankstesnę strategiją⁶, ir plataus masto konsultacijomis su atokiausių regionų atstovais, be kita ko įvykusiomis ir 2017 m. kovo 30–31 d. Briuselyje surengtame 4-ajame atokiausių regionų forume. Naujasis požiūris taip pat grindžiamas šių regionų Komisijos pirmininkui pateiktais pasiūlymais ir Europos Parlamento⁷ bei valstybių narių pastabomis.

Poveikį biudžetui darančios iniciatyvos bus teikiamos deramai laikantis metinio biudžeto procedūrų ir negalės daryti įtakos sprendimams dėl būsimos daugiamečių finansinės programos po 2020 m.

Tvirta partnerystė grindžiamas naujas valdymo modelis

Nors atokiausi regionai yra ES ir jos bendrosios rinkos dalis, jie daugeliu požiūriu yra kitokie. laikydamosi savo naujo iniciatyvaus požiūrio, Komisija geriau atsižvelgs į atokiausių regionų poreikius ir formuos geriau jų padėtį atitinkančią ES politiką užtikrindama, kad jos iniciatyvose prireikus būtų nuosekliai atsižvelgiama į šių regionų ypatumus.

Tai reiškia, kad **ES politiką reikia pritaikyti prie tų regionų aplinkybių** nepažeidžiant Sąjungos teisinės tvarkos darnos – to ir siekiama dauguma šiame Komunikate pasiūlytų veiksmų. Jais siekiama užtikrinti požiūrio į atokiausius regionus kaip į Europos regionus, turinčius visas susijusias teises ir pareigas, ir veiksmų, kuriais pripažįstamos jų savitos geopolitinės bei ekonominės aplinkybės, pusiausvyrą.

⁶ COM(2012) 287 *final*, 2012 6 20.

⁷ 2017 m. liepos 6 d. Europos Parlamento rezoliucija, pranešėjas Younous Omarjee, 2013/2178(INI), ir 2017 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento rezoliucija, pranešėja Ulrike Rodust, 2016/2016(INI).

Šiuo požiūriu atsižvelgiama į 2015 m. gruodžio mėn. **Europos Teisingumo Teismo sprendimą**⁸, kuriame išaiškinta SESV 349 straipsnio taikymo sritis.

Laikydamosi Geresnio reglamentavimo gairių⁹, ypač poveikio teritorijoms nustatymo procedūrų, Komisija kaskart įvertins reikšmingą poveikį atokiausiems regionams, kad turėtų politikos formavimui ir prireikus atitinkamoms švelninimo priemonėms sukurti reikalingų duomenų. Poveikio nustatymas ir analizė, taip pat atokiausiems regionams taikomų teisės aktų poveikio vertinimas, turi būti grindžiami patikimais duomenimis, o juos atliekant skatinamas tų suinteresuotųjų subjektų, kurie geriausiai išmano pagrindinius atokiausių regionų ypatumus, dalyvavimas.

Todėl Eurostatas ir nacionaliniai statistikos institutai raginami bendradarbiauti ir tokiu būdu padidinti **savo duomenų patikimumą** ir patikslinti statistinius duomenis, kurie šiuo metu neatspindi visų atokiausių regionų ypatumų ir gali iškreipti vertinimo rezultatus. Be to, suinteresuotieji subjektai skatinami dalyvauti Komisijos rengiamose konsultacijose ir naudotis grįžtamojo ryšio mechanizmais savo nuomonei ir poveikio atokiausiems regionams įrodymams pateikti.

Įvertinti poveikį šiems regionams itin svarbu ES sudarant ir peržiūrint **tarptautinius susitarimus**. Atokiausių regionų interesai gali būti pažeidžiami tam tikrais prekybos ar žuvininkystės susitarimais. Todėl labai svarbu visais derybų etapais užtikrinti nuolatinį Komisijos, valstybių narių ir regionų informacija pagrįstą dialogą ir keitimąsi informacija. Atokiausi regionai raginami pranešti apie savo interesus ir konkrečius rūpimus klausimus kelti naudojantis visomis esamomis priemonėmis, pavyzdžiui, per konsultacijas, kai, prieš pradėdant derybas dėl prekybos susitarimų, atliekami poveikio vertinimai ir kai, jau vedant derybas, atliekami poveikio darniam vystymuisi vertinimai.

Be esamų priemonių, siekdama atstovauti regionų interesams, Komisija sukurs *ad hoc* platformą. Joje atokiausi regionai ir atitinkami suinteresuotieji subjektai galės keistis nuomonėmis visais ES politikos formavimo ir įgyvendinimo etapais. Taip Komisija galės pristatyti iniciatyvas, kuriomis siekiama geriau panaudoti šių regionų išteklius ir reaguoti į konkrečius jiems rūpimus klausimus. Be to, ši platforma turėtų padėti įvertinti atitinkamos ES politikos veiksmingumą vietoje ir nustatyti ekonomikos augimo galimybes. Šioje platformoje susiburs Komisija, nacionalinės ir atokiausių regionų valdžios institucijos ir kiti susiję dalyviai.

Be bendros platformos, skirtos visiems atokiausiems regionams susieti, Komisija taip pat imsis veiksmų, kuriais bus remiami konkrečių problemų turintys pavieniai regionai. Kai atokiausias regionas nustatys, kad iškilo problema, kuriai išspręsti reikalingi bendri atitinkamų suinteresuotųjų subjektų veiksmai, Komisija prireikus sušauks **specialią darbo grupę**. Ši, imdamasi atitinkamų priemonių, išspręs tą problemą ir suteiks pagalbą.

Komisija:

- sukurs keitimosi nuomonėmis apie atokiausių regionų interesus ir jiems rūpimus klausimus *ad hoc* platformą, kurioje susiburs Komisija, nacionalinės ir atokiausių regionų valdžios institucijos ir kiti susiję dalyviai;
- prireikus **sudarys specialias darbo grupes** specifiniams vieno atokiausio regiono poreikiams patenkinti;
- užtikrins, kad **būtų deramai išnagrinėti atokiausiems regionams rūpimi klausimai ir jų interesai** ir kad į juos būtų atsižvelgta atliekant poveikio ir politikos vertinimus;

⁸ 2015 m. gruodžio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas, C-132/14.

⁹ https://ec.europa.eu/info/better-regulation-guidelines-and-toolbox_en.

- sudarant prekybos susitarimus su trečiosiomis šalimis ir toliau itin daug dėmesio skirs importui jautriems atokiausių regionų produktams; bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, siekdama atokiausius regionus labiau įtraukti į derybas dėl **žvejybos susitarimų**.

2. ATOKIAUSIŲ REGIONŲ IŠTEKLIŲ PANAUDOJIMAS

Atokiausiuose regionuose esama **unikalių išteklių**, kurie galėtų būti geriau panaudoti, jei būtų atliekami pažangieji tokių sričių kaip bioekonomika¹⁰ ar klimato kaita, įskaitant šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo priemones, moksliniai tyrimai ir diegiamos šių sričių inovacijos, išbandant mažo anglies dioksido kiekio transporto ir efektyvaus energijos vartojimo sprendimus. Atokiausių regionų gamtos ištekliai visų pirma yra:

- gausi **biologinė įvairovė** – apsaugos nuo audrų ir potvynių priemonė ir svarbiausių ekonomikos sektorių, įskaitant turizmą, žuvininkystę, miškininkystę ir žemės ūkį, taip pat augančių sektorių, pavyzdžiui, natūralių biologinių produktų, biomedicinos ir kosmetikos gamybos, pagrindas;
- didelės **išskirtinės ekonominės zonos**, suteikiančios galimybių atokiausiems regionams plėtoti mėlynąją ekonomiką ir tapti svarbiais tarptautinio vandenynų valdymo dalyviais;
- veiklai kosmoso ir astrofizikos srityse tinkama **vieta ir klimatas**;
- **trečiųjų šalių** rinkų **artumas**, siekiant lengvesnių tarpusavio mainų, įskaitant prekybą ir investicijas.

Be to, atokiausi regionai turi išskirtinių **visuomeninių išteklių**: turtingą **kultūros paveldą**, dėl kurio kartu su biologine įvairove ir natūraliu kraštovaizdžiu jie yra patraukli turizmo vietovė, yra sukaupę **Europos praktinės patirties**, kuri yra tvirtas jų įmonių klestėjimo pagrindas, taip pat teikia galimybių įgyti **kokybišką išsilavinimą**.

Šiais ištekliais reikėtų geriau naudotis siekiant kurti naujas darbo vietas ir verslo galimybes; atokiausi regionai turėtų sutelkti savo pastangas į sritis, kuriose yra įgiję **lyginamųjų pranašumų**, nurodytų jų **pažangiosios specializacijos strategijose**, taip pat į kuriant naujas darbo vietas svarbias įprastos veiklos rūšis. Komisija ragina atokiausius regionus siekti tinkamos finansavimo kombinacijos, naudojant dotacijas ir finansines priemones ir suderinant įvairius nacionalinius, regioninius ir europinius finansavimo šaltinius.

Kad atokiausių regionų ištekliai taptų vertingi, o plėtra išnaudojant naujas galimybes būtų optimali, jie turėtų kuo geriau panaudoti esamą finansinę paramą, įskaitant **Europos strateginių investicijų fondo** lėšas. Be to, atokiausi regionai turėtų kuo labiau pasinaudoti Europos investavimo konsultacijų centro ir Europos investicinių projektų portalo teikiamomis galimybėmis.

Komisija:

- kartu su Europos investicijų banko grupe parengs specialią iniciatyvą, įskaitant Europos investavimo konsultacijų centro konsultacinę pagalbą atokiausiems regionams, kad padidintų jų galimybes pasinaudoti Europos strateginių investicijų fondu.

¹⁰ Vadovaujantis 2012 m. vasario 13 d. ES bioekonomikos strategija, COM(2012) 60.

Mėlynoji ekonomika

Tvari **mėlynoji ekonomika** turėtų padėti užtikrinti visų atokiausių regionų socialinę ir ekonominę plėtrą. Šiuo metu šioje srityje daroma pažanga nėra tolygi. Nors kiekvieno regiono veiklos intensyvumas skiriasi, jų ekonomikos augimo modeliai ir trūkumai yra panašūs. Tradiciniai jūrų ir jūrininkystės sektoriai, pavyzdžiui, žvejybos¹¹, laivybos, pakrančių turizmo ir kruizinių kelionių sektoriai, vietos gyventojams sukuria darbo vietas, tačiau nauji sektoriai, pavyzdžiui, atsinaujinančiosios jūrų energijos, akvakultūros ir mėlynųjų biotechnologijų, vis dar nepakankamai išplėtoti.

Norint plėtoti mėlynąją ekonomiką, reikės pasitelkti **strateginį planavimą ir investicijas**. Pavyzdžiui, žuvininkystę būtų galima valdyti taip, kad, tvariai naudojantis ištekliais, kartu būtų didinamos vietos žvejų pajamos. Didinant turizmo srautus kartu būtų galima taikyti vandens taupymo priemones ir statyti daugiau atsinaujinančiųjų išteklių energija varomų vandens gėlinimo įrenginių, skirtų didėjančiai vandens paklausai patenkinti¹². Jūrų ištekliams turėtų būti naudojamos mėlynosios biotechnologijos plėtoti, neapsiribojant esamomis rinkos nišomis. Visų pirma, būtų galima toliau plėtoti dumblių naudojimo kosmetikai, maisto produktams ar biodegalams projektus.

Atokiausiuose regionuose reikėtų kurti **mėlynosios ekonomikos strategijas**, kuriomis būtų padidinta viešosios politikos ir investicijų sąveika ir suteikta daugiau galimybių smulkesiems veiklos vykdytojams gauti finansavimą naudojantis mikrokreditais ir finansinėmis priemonėmis (pavyzdžiui, paskolomis ir garantijų fondais).

Valstybės narės turėtų aktyviau rinkti mokslinius duomenis ir remti **žuvininkystės** bei jūrų mokslinius tyrimus, priimti žuvininkystės valdymo priemones ir, jei įmanoma, išnagrinėti galimybę apriboti žvejybą 100-o mylių žvejybos zonoje ir joje leisti žvejoti tik atokiausiuose regionuose registruotiems laivams¹³. Jos taip pat turėtų stiprinti pastangas kovoti su neteisėta žvejyba; Komisija šį klausimą įtrauks į atitinkamų bendradarbiavimo ir ekonominių susitarimų su trečiosiomis šalimis darbotvarkę.

Komisija:

- apsvartys naujose ES programose numatytas specialias atokiausiems regionams skirtas priemones (įskaitant kompensavimo tvarką), skirtas **tvariai žuvininkystės** ir kitų **mėlynosios ekonomikos sektorių plėtrai remti**¹⁴;
- kiek tai sietina su **laivyno pajėgumais**, iki 2018 m. pabaigos įvertins dabartinę įtraukimo į laivyną ir (arba) pasitraukimo iš jo programą¹⁵ ir prireikus pasiūlys pakeitimų;

¹¹ Atokiausiuose regionuose daugiausia naudojamos mažais žvejybos laivais. Šie regionai taip pat turi pramoninių ir tolimojo plaukiojimo žvejybos laivų, kuriais žaliavos tiekiamos vietos mastu svarbioms žuvų perdirbimo pramonės įmonėms.

¹² „COGEA Srl.“ ir kt. „Atokiausių regionų potencialo užtikrinti tvarų mėlynąjį augimą išnaudojimas“ (angl. *Realising the potential of the Outermost Regions for sustainable blue growth*), Europos Sąjungos leidinių biuras, 2017 m.

¹³ Laikantis 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1380/2013 dėl bendros žuvininkystės politikos, kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1954/2003 ir (EB) Nr. 1224/2009 bei panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 2371/2002 ir (EB) Nr. 639/2004 bei Tarybos sprendimas 2004/585/EB (OL L 354, 2013 12 28, p. 22), 5 straipsnio 3 dalies.

¹⁴ Remiantis faktais, pateiktais *inter alia*, 2017 m. konsultacinės įmonės „Cogea Srl.“ ir kt. ataskaitoje, žr. 12 išnašą.

¹⁵ Kiekvienai ES valstybei narei yra nustatytos didžiausios žvejybos laivyno pajėgumų ribos. Konkreti ir išsami atokiausių regionų laivyno pajėgumų sistema nustatyta Reglamente (ES) Nr. 1380/2013. Naujus žvejybos laivus galima įtraukti į laivyną tik iš jo pašalinus tiek pat laivyno pajėgumų.

- kviesdama teikti pasiūlymus dėl **paramos mėlynajai ekonomikai** naudojant Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo (EJRŽF) lėšas, atsižvelgs į specifinius atokiausių regionų poreikius;
- apsvaistys galimybę leisti **teikti valstybės pagalbą** atokiausiuose regionuose **statomiems naujiems laivams, jeigu bus laikomasi tvarios žuvininkystės sąlygų**.

Žemės ūkis ir kaimo plėtra

Žemės ūkis ir kaimo plėtra yra svarbi atokiausių regionų ekonomikos dalis. ES atokiausiems regionams skirta žemės ūkio priemonių programa (POSEI) ir kaimo plėtros programos, kurių bendros lėšos sudaro pusę visų atokiausiems regionams skirtų Europos struktūrinių ir investicijų fondų asignavimų¹⁶, padeda tariai **modernizuoti žemės ūkio gamybą** ir didinti žemės ūkio maisto produktų sektoriaus konkurencingumą.

Be to, kaimo plėtros programų lėšomis remiami veiksmai, kuriais siekiama atkurti, išsaugoti ir didinti biologinę įvairovę žemės ūkio ir miškininkystės sektoriuose bei skatinti kaimo vietovių ekonominę plėtrą. Kartu su Europos inovacijų partneryste žemės ūkio našumo ir tvarumo srityje, jomis **remiami moksliniai tyrimai ir inovacijos**. Be to, pagal persvarstytas ES valstybės pagalbos taisykles ir Bendrąjį bendrosios išimties reglamentą¹⁷, į kurį dabar taip pat įtrauktas žemės ūkis, bus lengviau skirti valstybės pagalbą šiame sektoriuje ir taip pritraukti naujų investicijų.

Atokiausiuose regionuose reikėtų **skatinti investuoti į naujas žemės ūkio ir kaimo plėtros technologijas**, taip pat naudotis Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) reglamente¹⁸ nustatytomis rizikos valdymo priemonėmis (draudimu nuo ekonominių nuostolių, tarpusavio pagalbos fondais, pajamų stabilizavimo priemone) ir jas plėtoti. Juose taip pat reikėtų didinti pripažintų Bendrijos arba nacionalinių žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemų skaičių, raginti ūkininkus įsitraukti į šias sistemas ir padėti skatinti tokių produktų pardavimą, be kita ko, atokiausių regionų grafiniu simboliu naudojantis ES ir tarptautinėse rinkose¹⁹.

Komisija:

- sieks **toliau įgyvendinti POSEI reglamentą**²⁰, nedarant įtakos numatomoms deryboms dėl būsimos daigiametės finansinės programos;
- sieks toliau taikyti **specialias** atokiausiems regionams skirtas **Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai nuostatas**.

¹⁶ Įgyvendinant bendrą žemės ūkio politiką, 2014–2020 m. atokiausiems regionams skirta 6,1 mlrd. EUR.

¹⁷ 2017 m. birželio 14 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 2017/1084, kuriuo dėl pagalbos uostų ir oro uostų infrastruktūrai, dėl pranešimo apie pagalbą kultūrai ir paveldo išsaugojimui ir pagalbą sporto ir daugiafunkcems laisvalaikio infrastruktūroms ribų ir dėl atokiausiems regionams skirtų regioninės veiklos pagalbos schemų iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 651/2014 ir dėl tinkamų finansuoti išlaidų apskaičiavimo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 702/2014 (OL L 156, 2017 6 20, p. 1).

¹⁸ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis ir panaikinant Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1698/2005 (OL L 347, 2013 12 20, p. 487).

¹⁹ 2014 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1144/2014 dėl informacijos apie žemės ūkio produktus tiekimo ir jų pardavimo skatinimo priemonių, įgyvendinamų vidaus rinkoje ir trečiosiose šalyse, kuriuo panaikinas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 3/2008 (OL L 317, 2014 11 4, p. 56).

²⁰ Žr. 2 išnašą.

Biologinė įvairovė

Atokiausių regionų biologinė įvairovė yra **unikalus Europos ir viso pasaulio paveldas**. Nuo jos tiesiogiai priklauso keletas atokiausių regionų ekonomikos sektorių, įskaitant turizmą, žuvininkystę, miškininkystę ir žemės ūkį. Be to, sveikos ekosistemos aprūpina visuomenę labai svarbiomis gėrybėmis, pavyzdžiui, švarią oru ir vandeniu, ir padeda prisitaikyti prie klimato kaitos bei ją švelninti.

Įgyvendinant ES bendrą žemės ūkio politiką, šios srities veiksmai remiami įvairiomis priemonėmis, pavyzdžiui, agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonėmis arba EŽŪFKP lėšomis bendrai finansuojama parama tvariai miškotvarkai. Be to, nuo 2010 m. įgyvendinant iniciatyvą **BEST**²¹ skatinama išsaugoti atokiausių regionų ir užjūrio šalių bei teritorijų biologinę įvairovę ir tausiai naudotis jų ekosistemų paslaugomis. Siekiant šių tikslų įgyvendinami nedideli projektai, kuriais išnaudojamos vietos galimybės. Nuo 2012 m. keletas atokiausiuose regionuose įgyvendinamų biologinės įvairovės srities projektų taip pat buvo finansuojami aplinkos finansinės priemonės (LIFE) lėšomis.

Be to, atokiausi regionai ir atitinkamos valstybės narės turėtų bendradarbiauti su užjūrio šalių ir teritorijų bei Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno valstybių partneriais, siekdami tarptautiniuose susitarimuose **skatinti siekti bendrų biologinės įvairovės tikslų**.

Komisija:

- **remdamasi iniciatyvos BEST įgyvendinimo patirtimi, apsvartys galimybę pagal naujas ES programas teikti konkrečią paramą atokiausių regionų ir užjūrio šalių bei teritorijų biologinės įvairovės išsaugojimui** ir tausiam naudojimuisi jų ekosistemų paslaugomis²², įskaitant prisitaikymą prie klimato kaitos.

Žiedinė ekonomika

Žiedinė ekonomika yra perspektyvi ekonomikos augimo sritis, **padedanti užtikrinti** atokiausių regionų **vidaus plėtrą**. Šiose nuo importuojamų išteklių priklausomose mažose ir atokiose teritorijose itin svarbu sparčiau pereiti prie žiedinės ekonomikos. Dėl ribotos atliekų apdorojimo infrastruktūros ir nepakankamos atliekų surinkimo, apdorojimo ir antrinio perdirbimo masto ekonomijos tvarkyti atliekas gali būti itin sudėtinga. Kai kuriais atvejais šią padėtį apsunkina didėjantis gyventojų skaičius ir sezoninių turizmo pakilimų laikotarpiai, dėl kurių susidaro daug atliekų. Todėl keleto atokiausių regionų atliekos siunčiamos į jų šalies žemyninę dalį.

Plėtojant žiedinę ekonomiką taip pat atsiveria **verslo galimybių** ir skatinama diegti inovacijas bei kurti naujas darbo vietas. Ieškant veiksmingų išteklių naudojimo būdų, atokiausių regionų sukurtus sprendimus būtų galima pritaikyti kitose teritorijose, įskaitant salas. Kai kurie atokiausi regionai yra sukaupę gerosios patirties ir sukūrę metodų, susijusių su, pavyzdžiui, biologinių atliekų, kaip komposto, naudojimu viešuosiuose parkuose (Kanarų salos), banano molekulės panaudojimu biologinei kosmetikai gaminti (Martinika), atsinaujinančiosios energijos grįžamosios sistemos sukūrimu, kai elektros energijos gamybai naudojama hidroenergija (Madeira).

²¹ Savanoriška Europos užjūrio teritorijų biologinės įvairovės ir ekosistemų paslaugų programa, <http://ec.europa.eu/best>.

²² Šiuo metu šie veiksmai finansuojami iniciatyvos BEST lėšomis.

Valstybės narės ir atokiausi regionai turėtų išnagrinėti žiedinės ekonomikos teikiamas galimybes skatinti šių regionų ekonomikos augimą ir didinti jų užimtumą, taip pat nustatyti prioritetinius projektus, be kita ko, susijusius su tvariu turizmu. Juose reikėtų tobulinti tinkamo **atliekų tvarkymo sistemos**, kad būtų galima surinkti daugiau išrūšiuotų atliekų, plėtoti organinių atliekų kompostavimą vietoje ir pakartotinį produktų naudojimą, taisymą ir antrinį perdirbimą ir skatinti atliekų prevenciją. Šie regionai, naudodamiesi bendros žemės ūkio politikos priemonėmis, turėtų dar labiau skatinti žemės ūkio ir miškininkystės sektoriuose vadovautis aplinką tausojančia praktika, įskaitant ekologinį ūkininkavimą, ir taikyti tausaus gamtos išteklių valdymo metodus.

Komisija:

- siekdama spręsti atokiausiuose regionuose kylančias atliekų tvarkymo problemas, pasiūlys su atliekomis susijusią **programos LIFE 2018–2020 m.** darbo programos projekto temą; padės šiems regionams tapti **žiedinės ekonomikos** bandomųjų projektų, įgyvendinamų pagal programą LIFE, **įgyvendinimo vietomis**;
- peržiūrėdama **Atliekų vežimo reglamentą** (šią peržiūrą numatyta atlikti iki 2020 m. gruodžio 31 d.), išnagrinės galimybę įtraukti nuostatas, kad atokiausių regionų atliekas būtų galima paprasčiau vežti į kaimynines šalis ir ten apdoroti.

Klimato kaita

Atokiausi regionai **itin neapsaugoti** nuo įvairių klimato kaitos padarinių, visų pirma nuo jūros lygio kilimo ir tokių ekstremalių meteorologinių reiškinių kaip Sen Marteną nuniokojęs uraganas „Irma“²³. Tokiais atvejais pagalbą gali suteikti Europos Komisijos Reagavimo į nelaimes koordinavimo centras, be kita ko, panaudodamas Sąjungos civilinės saugos mechanizmą.

Į **ES solidarumo fondą**²⁴, iš kurio teikiama parama nuo nelaimių nukentėjusiems regionams atkurti, įtraukta konkrečių nuostatų dėl atokiausių regionų, pagal kurias lėšas galima išmokėti mažesnės žalos atvejais. Komisija, atlikdama platesnio masto Europos Sąjungos solidarumo fondo vertinimą, kurį numatyta užbaigti 2018 m., išnagrinės, kaip šio fondo lėšos naudojamos atokiausiuose regionuose.

Valstybės narės ir atokiausi regionai turėtų nuolat atnaujinti informaciją apie specifinius atokiausių regionų poreikius, jiems kylančią riziką ir jų pažeidžiamas vietas, įskaitant galimas prisitaikymo priemones, kuriems reikia skirti dėmesio regioniniuose arba nacionaliniuose **prisitaikymo prie klimato kaitos ir nelaimių rizikos valdymo** planuose. Valstybės narės ir atokiausi regionai turėtų remti pagal Sąjungos civilinės saugos mechanizmo programą rengiamas pratybas, mokymą ir keitimąsi geriausia patirtimi, be kita ko, su **nelaimių prevencija ir pasirengimu joms** susijusiose srityse, ir prireikus įtraukti atokiausių regionų kaimynines šalis.

²³ Europos aplinkos agentūra, „Klimato kaita, poveikis ir pažeidžiamumas Europoje 2016 m.“ (angl. *Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2016*), <https://www.eea.europa.eu/publications/climate-change-impacts-and-vulnerability-2016>.

²⁴ 2002 m. lapkričio 11 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2012/2002, įsteigiantis Europos Sąjungos solidarumo fondą (OL L 311, 2002 11 14, p. 3).

Komisija:

- stiprins atokiausių regionų aspektą įgyvendinant ES aplinkos ir klimato politikos priemonę (LIFE), įtraukdama **atokiausių regionų pasirengimo ekstremaliems meteorologiniams reiškiniams klausimą** kaip naują prisitaikymo prie klimato kaitos politikos sritį 2018–2020 m. darbo programoje;
- pasikonsultavusi su valstybėmis narėmis ir atokiausiais regionais, 2019 m. atokiausiuose regionuose pradės įgyvendinti **parengiamąjį prisitaikymo prie klimato kaitos projektą**;
- peržiūrėdama 2013 m. ES prisitaikymo strategiją²⁵, į ją įtrauks **konkrečius** atokiausių regionų **prisitaikymo sunkumus**.

Energetika

Atokiausiuose regionuose dažnai naudojamosi geresniais negu žemyninėje Europoje **atsinaujinančiosios energijos** ištekliais. Vis dėlto dėl techninių, ekonominių ir teisinių kliūčių neišnaudojamos visos jų teikiamos galimybės²⁶. Dauguma atokiausių regionų nesusieti su žemyno energetikos tinklais, todėl jų elektros energijos gamyba vis dar priklauso nuo brangios importuojamos naftos. Todėl naftos pirkimas turi būti subsidijuojamas – kitaip elektros energijos kainos būtų per didelės. Kadangi atokiausių regionų energijos sistemos dažnai yra ribotos, jie galėtų pabrėžti savo kaip lyderio vaidmenį pereinant prie švarios energijos įgyvendinant tvariosios energijos sprendimus. Didinti atokiausių regionų energetinį savarankiškumą bus itin naudinga jų ekonomikai: padidės ekonomikos augimas, konkurencingumas ir darbo vietų kūrimas juose, taip pat bus prisidėta prie ES energetikos ir klimato kaitos tikslų įgyvendinimo.

Siekdami bendradarbiauti tvariosios energijos sprendimų klausimais, 2014 m. atokiausi regionai sukūrė vadinamąjį energetikos tinklą ir šiuo metu dauguma iš jų bando ir plėtoja atsinaujinančiosios energijos galimybes. Vis dėlto reikia daugiau pastangų ir investicijų, visų pirma atsinaujinančiosios jūrų energijos srityje (vandenynų šiluminė energija, bangų energija, jūros vėjo energija) prie jos pritaikant novatoriškas kaupimo technologijas, taip pat didesnio energijos vartojimo efektyvumo technologijas ir švaraus transporto sprendimus, kurie atokiausiems regionams suteiks daug naujų galimybių.

Atokiausi regionai iš tiesų galėtų pirmieji **išmėginti tvariosios energetikos** sistemas ir populiarinti vietas ir atsinaujinančiųjų išteklių energetikos bendruomenes. Visas šias galimybes jie galės išnaudoti tik jeigu jų atitinkamos valstybės narės savo teisės aktus pritaikys prie jų poreikių. Visų pirma, pagal valstybės pagalbos taisykles valstybėms narėms leidžiama taikyti paramos schemas atsinaujinančiųjų išteklių energijai atokiausiuose regionuose plėtoti, kuriomis atsižvelgiama ne į nacionalines lyginamąsias elektros energijos kainas, o į realiąsias elektros energijos gamybos išlaidas.

Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad jų teisės aktais ir programomis būtų remiama šių regionų atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtra ir efektyvesnis energijos vartojimas (pvz., būtų rengiami konkrečiai atokiausiems regionams skirti aukcionai, taikomos vietos mokesčių sistemos, plėtojami elektros tinklai ir didinami kaupimo pajėgumai). Nacionalines nuostatas dėl energijos vartojimo

²⁵ ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0216:FIN:LT:PDF>.

²⁶ Žr. 2017 m. ekspertų grupės ataskaitą „ES atokiausių regionų energetika“, http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/reports/2017/expert-group-report-on-energy-for-the-eu-outermost-regions.

efektyvumo statybos sektoriuje, kuriomis į nacionalinę teisę perkeliama Pastatų energinio naudingumo direktyva²⁷, galima pritaikyti prie vietos sąlygų²⁸.

Be to, vadovaudamiesi iniciatyva „Švari ES salų energija“²⁹, įtraukta į dokumentų rinkinį „Švari energija visiems europiečiams“, atokiausi regionai turėtų imtis vadovaujamojo vaidmens **pereinant prie švarios energijos**.

Padedant ES, atokiausiuose regionuose taip pat investuojama į didesnę jų **energijos vartojimo efektyvumą**. Kadangi atokiausių regionų transporto sektoriuje suvartojama daugiau kaip pusė pirminės energijos, juose pradeda skatinti naudoti elektrines transporto priemones. ES energetikos sritys teisės aktuose, įskaitant kai kuriuos pastarojo meto pasiūlymus³⁰, atokiausiems regionams suteikiama galimybių ir paskatų tapti energijos požiūriu nepriklausomiems. Atokiausiuose regionuose turėtų būti rengiamos kampanijos, kuriomis gyventojai ir vietos bendruomenės būtų informuojami apie investicijų į atsinaujinančiąją energiją ir energijos vartojimo efektyvumą grąžą.

Komisija:

- įgyvendindama iniciatyvą „Švari ES salų energija“, skatins ES ir tarptautiniu mastu atsižvelgti į atokiausių regionų sukaupą gerąją patirtį.

3. PALANKIŲ SĄLYGŲ EKONOMIKOS AUGIMUI IR DARBO VIETŲ KŪRIMUI SUDARYMAS

Atokiausi regionai yra patvirtinę **pažangiosios specializacijos strategijas**³¹, kuriomis remiamos investicijos į mokslinius tyrimus ir inovacijas pagal 2014–2020 m. Europos regioninės plėtros fondo programas. Šiose strategijose, atsižvelgiant į kiekvieno regiono stipriąsias vietas ir ribotas galimybes, visų pirma į nedideles jų įmones, mažą mokslininkų skaičių ir ribotą palaikymo paslaugų pasiūlą, nustatomi tirtini išteklių ir perspektyvūs sektoriai.

Remdamiesi šiomis strategijomis, atokiausi regionai gali savo investicijas nukreipti į pagrindinius regioninius prioritetus ir didelių ateities galimybių turinčius sektorius, taip pat stiprinti universitetų ir mokslinių tyrimų centrų, įmonių ir regionų valdžios institucijų tarpusavio bendradarbiavimą. Šias strategijas reikėtų **nuolat vertinti**, į šį procesą įtraukiant atitinkamus suinteresuotuosius subjektus, siekiant pritaikyti prioritetus prie technologijų pažangos ir atsirandančių naujų rinkų.

Moksliniai tyrimai ir inovacijos

Norint sudaryti sąlygas atokiausiems regionams tapti daugelio perspektyvių sektorių lyderiais, labai svarbūs yra **moksliniai tyrimai ir inovacijos**, taip pat technologijų perdavimas. Atokiausiuose regionuose įsteigti pasaulinio lygio mokslinių tyrimų ir veiklos centrai, pavyzdžiui, Astrofizikos institutas Kanarų salose, Gvianos kosmoso centras, taip pat tokiomis temomis kaip biologinė

²⁷ 2010 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo (OL L 153, 2010 6 18, p. 13).

²⁸ Pagal šios direktyvos 1 straipsnį.

²⁹ 2017 m. gegužės 18 d. politinė deklaracija, kurią pasirašė Komisija ir 14 ES valstybių narių (Kroatija, Kipras, Danija, Estija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Graikija, Airija, Italija, Malta, Portugalija, Ispanija ir Švedija).

³⁰ <https://ec.europa.eu/energy/en/news/commission-proposes-new-rules-consumer-centred-clean-energy-transition>.

³¹ Žr. 2017 m. liepos 18 d. komunikatą „Inovacijų stiprinimas Europos regionuose: atsparus, integracinis ir tvarus teritorinio lygmens ekonomikos augimas“, COM(2017) 376 final.

įvairovė rengiami aukšto lygio tarptautiniai renginiai³². Juose atliekami naujos veiklos, susijusios su vandenynų augalija ir gyvūnija, vulkanologija, energetika ir nuotoline medicina, bandymai.

Atokiausi regionai turi puikią progą pasinaudoti kosmoso veiklos kuriamomis komercinės rinkos galimybėmis ir neturėtų jos praleisti. Galimybės apima augančią mikropalydovų rinką, siekiant patenkinti vis didesnį jų poreikį, visų pirma žemutinių atmosferos sluoksnių filmavimo, žemaorbičių palydovų ar telekomunikacijų srityse.

Vadovaudamasi 2016 m. priimta Europos kosmoso strategija, Komisija padės šioms technologijoms įsiskverbti į rinką ir imsis pagalbinės veiklos, kad, pavyzdžiui, suteiktų prieigą prie investicijų ir rizikos finansų. Ji taip pat padės sutelkti Europos leidimo įrenginių, naudojamų vykdančias programas „Galileo“ ir „Copernicus“, paklausą.

Vis dėlto dauguma atokiausių regionų vis dar nepakankamai aktyviai dalyvauja įgyvendinant ES mokslinių tyrimų programas ir galėtų dalyvauti gerokai aktyviau. Norint pasiekti šį tikslą, reikia imtis veiksmų keliais lygmenimis, pavyzdžiui, šias programas įgyvendinti bendradarbiaujant tarptautiniu lygmeniu. Pirmiausia bus pradėta įgyvendinti **specialų** programos „Horizontas 2020“ 2018–2020 m. darbo programos **koordinavimo ir paramos veiksmą**, kuriam skirtas 4 mln. EUR biudžetas, siekiant skatinti atokiausius regionus aktyviau dalyvauti įgyvendinant šią ES mokslinių tyrimų programą ir didinti jų mokslinių tyrimų ir inovacijų pajėgumų bei pažangiosios specializacijos prioritetų matomumą, užtikrinant jų išteklių pripažinimą. Tai taip pat turėtų padėti išnagrinėti konkrečius jiems kylančius sunkumus, kuriuos moksliniai tyrimai ir inovacijos galėtų padėti įveikti.

Įgyvendinant šį veiksmą bus galima **nustatyti atokiausių regionų pajėgumus** atitinkamose mokslinių tyrimų kompetencijos srityse ir, remiantis gautais rezultatais, surasti galimus Europos ir tarptautinius partnerius, galinčius toliau stiprinti jų pajėgumus. Šiuo veiksmu taip pat bus padedama atokiausiems regionams sudaryti konsorciumus, skirtus projektų pasiūlymams rengti. Jis taip pat turėtų paskatinti sukurti būsimą ES mokslinių tyrimų bendrąją programą, kuria būtų toliau stiprinamas veiksmingas šių regionų dalyvavimas.

Be to, norėdami atlikti daugiau mokslinių tyrimų ir diegti daugiau inovacijų, atokiausi regionai ir jų valstybės narės turėtų įvertinti šių regionų **ilgalaikių investicijų poreikius**. Kiekviename atokiausiame regione valstybės narės ir atokiausi regionai taip pat turėtų steigti su nacionaliniais informacijos centrais susietus informacijos centrus, kad jie skleistų informaciją apie mokslinių tyrimų galimybes ir rengtų informuotumo didinimo kampanijas.

Komisija:

- siekdama didinti atokiausių regionų pajėgumus dalyvauti įgyvendinant ES mokslinių tyrimų bendrąją programą, pradės įgyvendinti specialų programos „Horizontas 2020“ 2018–2020 m. darbo programos **koordinavimo ir paramos veiksmą** (4 mln. EUR);
- rengdama **būsimas ES mokslinių tyrimų bendrąsias programas**, itin daug dėmesio skirs atokiausių regionų ištekliams ir specifiniams poreikiams.

³² Tarptautinės konferencijos biologinės įvairovės klausimu surengtos Reunjono saloje (2008 m.) ir Gvadelupoje (2014 m.),
http://www.guadeloupe.developpement-durable.gouv.fr/IMG/pdf/communiqu%C3%A9_conference_bio.pdf.

Užimtumas, švietimas ir mokymas

Atokiausi regionai yra vieni iš ES regionų, kuriuose yra **aukščiausias nedarbo lygis**, visų pirma jaunimo³³. Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, padeda atokiausių regionų gyventojams, pasitelkiant Europos socialinį fondą, Europos regioninės plėtros fondą ir Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai, taip pat įgyvendinant Jaunimo užimtumo iniciatyvą, **pritaikyti savo gebėjimus** prie naujų gamybos sistemų ir technologijų, visų pirma ekonomikos skaitmeninimo.

Pavyzdžiui, Reunjono saloje Europos miestų, institucijų ir antros galimybės mokytis įstaigų asociacija (angl. E2C, pranc. Ecole de la 2^{ème} chance), remdamasi partneryste su įmonėmis, ugdo palankių sąlygų neturinčių asmenų asmeninius gebėjimus, savarankiškumą ir pasitikėjimą. Siekiant tų pačių tikslų, pagal Prancūzijos Gvianoje įgyvendinamą programą vietos jaunimas vienus metus dalyvavo vykdamas Europos kosmoso centro projekto „Ariane“ statybos darbus.

Vis dėlto akivaizdu, kad reikėtų dėti daugiau **pastangų, siekiant suteikti šių regionų studentams ir darbuotojams tinkamą kvalifikaciją**, kad jie galėtų dirbti svarbiuose sektoriuose, pavyzdžiui, mėlynosios, žaliosios ar skaitmeninės ekonomikos sektoriuose, ir susirasti darbą savo regione arba už jo ribų. Atokiausiems regionams būtų itin naudinga didinti besimokančių asmenų ir švietimo bei mokymo srities darbuotojų judumą, visų pirma pagal programą „Erasmus+“. Europos solidarumo korpusas taip pat suteikia galimybių jaunuoliams dalyvauti solidarumo veikloje ir padėti bendruomenėms, kartu lavinant įgūdžius ir įgyjant vertingos žmogiškosios ir profesinės patirties.

Aukštojo mokslo srityje Komisija toliau skatins naudotis esamomis judumo ir gebėjimų stiprinimo galimybėmis per tikslines informuotumo didinimo kampanijas, rengiamas glaudžiai bendradarbiaujant su nacionalinėmis agentūromis. Pradėjus įgyvendinti programą „Erasmus +“, finansinė parama iš atokiausių regionų arba į juos keliaujantiems programos dalyviams buvo gerokai padidinta, dar kartą ji bus pritaikyta skelbiant 2018 m. kvietimą teikti paraiškas. Be to, specialios atokiausių regionų finansavimo pagal programą „Erasmus+“ taisyklės bus taikomos ir Europos solidarumo korpusui. Taip bus skiriama didesnė parama programos dalyvių kelionės iš atokiausių regionų ir į juos išlaidoms. Komisija taip pat ištirs galimybes išplėsti atitinkamas programos „Erasmus+“ regioninio bendradarbiavimo sritis, kad dar labiau paskatintų judumą tarp atokiausių regionų ir kaimyninių trečiųjų šalių.

Valstybės narės ir atokiausi regionai turėtų apsvarstyti galimybę stiprinti arba sukurti programas, galbūt panašias į Prancūzijos tarptautinių stažuotojų programą, kurias įgyvendinant įmonės galėtų jaunos kandidatus laikinai paskirti dirbti į užsienį.

Komisija:

- atokiausiuose regionuose aktyviau skatins dalyvauti programoje „Erasmus+“, taip pat programoje „Erasmus Pro“, kuri skirta gamybinę praktiką atliekančių asmenų judumui skatinti; ragins dažniau naudotis esamomis galimybėmis ir paskatins atokiausius regionus geriau išnaudoti šias judumo programas, kad sustiprintų šių regionų ir trečiųjų šalių tarpusavio mokymosi – aukštojo mokslo ir profesinio mokymosi srityse – mainus;
- populiarins atokiausių regionų jaunimui Europos solidarumo korpusą ir sudarys palankesnes judumo sąlygas, siekdama suteikti jaunimui galimybių padėti nukentėjusiesiems ir palengvinti

³³ Martinikoje, Prancūzijos Gvianoje, Gvadelupoje, Reunjono saloje, Kanarų salose ir Majote svyruoja nuo 17 iki 27 proc. Visuose atokiausiuose regionuose nedirba daugiau kaip 40 proc. jaunimo, daugiau kaip 50 proc. – Kanarų salose ir Majote (Eurostato 2016 m. duomenys) bei Madeiroje (Eurostato 2014 m. duomenys).

patekimą į darbo rinką;

- aktyviau bendradarbiaus su atokiausiais regionais, siekdama užtikrinti geresnį naudojimąsi esamais Europos socialinio fondo ir Jaunimo užimtumo iniciatyvos išteklių **įsidarbinamumui** didinti **ir įgūdžiams**, visų pirma jaunimo, ugdyti, be kita ko, didindama paramą tokioms sėkmingoms *priemonėms* kaip Prancūzijos atokiausiuose regionuose įgyvendinama pritaikytos karo tarnybos programa „*Service Militaire Adapté*“.

Konkurencingumas, verslumas ir bendroji rinka

Atokiausi regionai, kurių rinkos mažos, labai priklausomi nuo mainų su Europa ir **labai konkuruoja su savo kaimyninėmis šalimis**. Vis dėlto daugelyje sektorių, pavyzdžiui, energetikos, biotechnologijų, informacinių technologijų ir paslaugų, jie dėl savo praktinės patirties ir pajėgumų turėtų galėti konkuruoti regioninėse rinkose.

Kad atokiausi regionai galėtų pasinaudoti globalizacijos teikiamais privalumais, taip pat kuo geriau išnaudoti prekybos savo geografinėje vietovėje galimybes, juose reikia toliau didinti įmonių pajėgumus **vykdyti veiklą bendrojoje** ir tarptautinėje rinkose.

Komisija:

- siekiant didinti atokiausių regionų įmonių konkurencingumą tarptautinėse rinkose, atsižvelgs į konkrečius atokiausių regionų įmonių poreikius, rengdama būsimas **paramos MVĮ programas** (šiuo metu tai yra Įmonių konkurencingumo ir MVĮ programa);
- skatins atokiausių regionų verslininkus dalyvauti programoje „Erasmus“ jauniems **verslininkams** ir, remiantis bandomuoju projektu, kurį įgyvendinant galima vykdyti ES ir trečiųjų šalių verslininkų mainus, įvertins galimybės išplėsti šią programą įtraukiant kaimynines šalis poveikį.

Skaitmeninis prieinamumas

Norint užtikrinti tolesnę atokiausių regionų plėtrą, labai svarbu tinkamais ir patikimais elektroninių ryšių tinklais juos susieti su žemynine Europa, jų kaimyninėmis šalimis ir likusiu pasauliu ir užtikrinti, kad jų **piliečiai ir įmonės galėtų naudotis skaitmeninėmis paslaugomis**.

Pastaraisiais metais skaitmeninė atskirtis šiuose regionuose labai sumažėjo. Teigiamų pokyčių galima pamatyti daugelyje sričių: nuo prisijungimo prie interneto ir naudojimosi interneto paslaugomis masto iki įmonių ir viešųjų paslaugų skaitmeninimo. Vis dėlto kaimo vietovėse ši atskirtis tebėra didelė. Siekiant padėti diegti infrastruktūrą ir plėtoti skaitmenines paslaugas, parengtos plataus užmojo nacionalinės ir regioninės programos. Gyventojai noriai naudojami tokiais naujais skaitmeninėmis paslaugomis kaip judriojo ryšio telefonija.

Vis dėlto tebėra tokių **kliūčių** kaip priklausomybė nuo jūrinių kabelių, papildomos skaitmeninės infrastruktūros plėtos išlaidos, nedidelis vietos rinkų ir projektų mastas, dėl kurio gali tapti sudėtingiau pritraukti privačiojo sektoriaus investicijas ir gauti finansavimą, nedidelis įmonių dydis, trukdantis joms tobulinti skaitmenines technologijas, arba sunkumai išlaikyti ir pritraukti skaitmeninių įgūdžių turinčius darbuotojus.

Komisijos informacinių ir ryšių technologijų srityje įgyvendinamos iniciatyvos turėtų padėti atokiausiems regionams pašalinti šias kliūtis. **Plėtoti plačiajuostį ryšį** padės naujos į Europos

elektroninių ryšių kodeksą³⁴ įtrauktos priemonės, kuriomis siekiama skatinti konkurencingas investicijas į didelio pajėgumo tinklus. Komisija atitinkamų valstybių narių prašymu toliau vertins galimybes sukurti vietos ar nacionalines valstybės pagalbos plačiajuosčio ryšio plėtrai priemones, kad, taikant valstybės pagalbos plačiajuosčiam ryšiui gaires, šis ryšys pasiektų vietas, kuriose rinka nepakankama. Europos infrastruktūros tinklų priemonės ir Europos strateginių investicijų fondo remiamas Europos plačiajuosčio ryšio tinklų fondas taip pat gali padėti finansuoti mažesnius ir rizikingesnius projektus ir padėti pritraukti rinkos investicijų.

Be to, 2017 m. pradžioje Komisijos sukurtas **ES plačiajuosčio ryšio kompetencijos biurų tinklas** turėtų paskatinti nacionalines ir regionines valdžios institucijas keistis patirtimi, be kita ko, finansavimo šaltinių klausimais. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų įsteigti tokie biurai, padėsiantys atokiausiems regionams plėtoti plačiajuosčių ryšių. Atitinkamos **nacionalinės reguliavimo institucijos**, atlikdamos rinkos tyrimus, turėtų toliau stebėti atokiausių regionų padėtį, kad nustatytų konkurencijos apribojimus, kuriais pagrindžiamos konkrečios reguliavimo priemonės.

Kadangi šiuo metu 90 proc. darbo vietų reikalaujama turėti bent pagrindinių **skaitmeninių įgūdžių**, labai svarbu mokyti ir perkvalifikuoti darbo jėgą, visų pirma jaunimą, kad jie galėtų pasinaudoti skaitmenine ekonomikos ir visuomenės pertvarka. Atokiausi regionai skatinami vadovautis Skaitmeninių įgūdžių ir užimtumo koalicijos³⁵ nustatytais gerosios patirties pavyzdžiais ir sudaryti nacionalinę koaliciją.

Komisija:

- skatins keistis geriausios patirties pavyzdžiais ir informacija **plačiajuosčio ryšio plėtros** klausimu, naudojantis ES plačiajuosčio ryšio kompetencijos biurų tinklu.

Transportas

Norint mažinti atokiausių regionų atskirtį, kurią nulėmė jų atokumas nuo žemyninės Europos, izoliuotumas (daugeliu atvejų) ir sudėtingos topografinės sąlygos, labai svarbu didinti **judumą transporto priemonėmis**. Nuolatinės ir patikimos jungtys su Europa ir vidaus baseine gali padėti skatinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą, nes bus pritraukiama įmonių, turistų ir paslaugų teikėjų bei sudaromos palankesnės sąlygos tarpusavio mainams. Tokios jungtys taip pat padeda gerinti gyventojų gyvenimo kokybę ir jiems suteikti daugiau ekonominių galimybių, nes sudaromos sąlygos įgyti aukštąjį išsilavinimą ir dalyvauti profesinio mokymo programose, gauti sveikatos priežiūros paslaugas ir patekti į platesnę darbo rinką³⁶.

ES politika, visų pirma sanglaudos politika, padeda **mažinti šią atskirtį** ir dėl jos atokiausių regionų bei jų gyventojų patiriamas išlaidas. Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo³⁷ investicijos yra labai svarbios gerinant transporto infrastruktūrą ir įrenginius. Be to, Europos infrastruktūros tinklų priemonės lėšomis remiami projektai, susiję, *inter alia*, su programa „Jūrų greitkeliai“ ir ekologiška laivyba.

³⁴ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=comnat:COM_2016_0590_FIN.

³⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>.

³⁶ Ekspertų grupės ataskaita „Transporto prieinamumas atokiausiuose regionuose“ (angl. *Transport accessibility for the outermost regions*), http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/outermost-regions/pdf/transport_report_en.pdf.

³⁷ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=comnat:COM_2016_0590_FIN.

Svarbų vaidmenį taip pat atlieka konkurencijos politika, įskaitant valstybės pagalbos nuostatas ir viešųjų paslaugų įsipareigojimų taisykles. Peržiūrėjus ES bendrąjį bendrosios išimties reglamentą, atokiausiems regionams suteikta galimybė tiesiogiai **finansuoti ir įgyvendinti** tam tikrus kriterijus atitinkančius **uostų ir oro uostų projektus** (tik įgyvendinant šių kriterijų neatitinkančius projektus ir toliau reikės gauti išankstinį Komisijos pritarimą).

Šiuose regionuose labai svarbu skatinti **oro ir jūrų**, taip pat kitų rūšių vandens kelių **transportą**, kuris yra pagrindinė atokiausių regionų ryšių su Europa ir jų baseino kaimyninėmis šalimis palaikymo priemonė. Kadangi dauguma atokiausių regionų yra netoli tokių svarbių jūrų maršrutų kaip Panamos kanalas arba transatlantiniai maršrutai, juose galima plėtoti laivybos ir perkrovimo veiklą. Atokiausi regionai galėtų tapti savo jūrų baseino centrais ir veikti kaip, pavyzdžiui, jūrų maršrutų energijos išteklių, įskaitant suskystintas gamtines dujas, papildymo stotys.

Komisija išnagrinės, kaip įgyvendinant transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) politiką, įskaitant **programą „Jūrų greitkeliai“**, būtų galima geriau patenkinti atokiausių regionų poreikius ir atsižvelgti į jų geografinę padėtį. Plėtodami junglumo projektus, atokiausi regionai turėtų atsižvelgti į ES ir regioninę perspektyvas.

Kalbant apie **oro transportą**, šiuo metu skrydžiai tarp Europos ekonominės erdvės ir atokiausių regionų, kaip ir visi skrydžiai tarp EEE ir trečiųjų šalių, neįtraukti į ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą. Ši nukrypti leidžianti nuostata baigė galioti 2017 m. sausio 1 d., tačiau Komisija pateikė pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto³⁸ dėl tolesnio šios nuostatos taikymo, kol bus baigtos tarptautinės derybos³⁹ dėl pasaulinės rinkos priemonės įgyvendinimo taisyklių.

Kalbant apie **vietos transportą**, atokiausių regionų miestuose arba pakrantės ruožuose susidaro eismo spūstys; juose taip pat sudėtinga patekti į vidaus kaimo vietas. Šiuo metu rengiami projektai, kuriais siekiama užtikrinti tvaresnį ir švaresnį transportą ir kurie gali būti gerosios patirties pavyzdžiai kitiems ES regionams ir jų kaimyninėms šalims. Atokiausiuose regionuose vietos lygmeniu reikėtų toliau vykdyti tvaraus judumo sprendimų bandymus ir plėtrą.

Komisija:

- atliks **atokiausių regionų junglumo poreikių tyrimą**, taip pat įvertins ES finansavimo paramos (EITP, ERPF ir kitų priemonių lėšomis), techninės pagalbos (projektų rengimo ir finansinės struktūros srityse) ir reglamentavimo tobulinimo ir reformų poreikį;
- **labiau tenkins atokiausių regionų poreikius** ir jiems sudarys palankesnes sąlygas dalyvauti įgyvendinant Transeuropinio transporto tinklo programą, Europos infrastruktūros tinklų priemonę ir būsimas ES transporto srities programas; tinkamai pagrįstais atvejais sudarys sąlygas ES investuoti į atokiausių regionų uostus ir oro uostus.

³⁸ 2017 m. vasario 3 d. pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2003/87/EB, siekiant išlaikyti dabartinius jos taikymo aviacijos veiklai apribojimus ir pasirengti nuo 2021 m. įgyvendinti pasaulinę rinkos priemonę, COM(2017) 54 *final*.

³⁹ Tarptautinėje civilinės aviacijos organizacijoje vykdomos derybos dėl pasaulinės rinkos priemonės įgyvendinimo taisyklių ir konkrečių jos taikymo praktiškai.

4. GLAUDESNIS ATOKIAUSIŲ REGIONŲ BENDRADARBIAVIMAS SU KAIMYNNĖMIS IR TOLIMESNĖMIS ŠALIMIS

Nuo 2004 m. atokiausių regionų regioninio bendradarbiavimo skatinimas ir jų ryšių su kaimyninėmis šalimis bei regioninėmis organizacijomis stiprinimas yra **pagrindiniai ES atokiausių regionų strategijos ramsčiai**. Komisija šį bendradarbiavimą skatina pasitelkdama politinį dialogą, teritorinio bendradarbiavimo programas ir ekonominės partnerystės susitarimus.

ERPF ir Europos plėtros fondo (EPF) reglamentai, Kotonu susitarimas, kuriuo reglamentuojami ES ir Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno (AKR) valstybių tarpusavio santykiai, ir Užjūrio asociacijos sprendimas dėl ES santykių su užjūrio šalimis ir teritorijomis jau padeda gerinti šį bendradarbiavimą. Vis dėlto šį bendradarbiavimą reikėtų toliau stiprinti tose srityse, kuriose tai daryti naudinga visoms šalims. Reikėtų **kartu programuoti ir planuoti projektus**, naudojantis visomis atitinkamomis bendradarbiavimo priemonėmis.

Pagal galiojančius teisės aktus bendradarbiavimo projektai, dalyvaujant atokiausiems regionams ir kitiems regioniniams partneriams, pastaraisiais metais įgyvendinami Karibų jūros baseine, Indijos vandenyne ir Vakarų Afrikoje. Visų pirma Karibų jūros regione EPF ir ERPF lėšomis įgyvendintas bandomasis projektas⁴⁰ yra teigiamas žingsnis siekiant **didesnės šių dviejų priemonių naudojimo sąveikos**.

Be to, atsižvelgiant į neseniai uragano „Irma“ Sen Martene sukeltą nelaimę, reikia, kad ES savo pastangas atkurti padėtį susietų su visų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų pastangomis ir koordinuotų savo paramą taip, kad būtų galima lengviau bendradarbiauti ir įgyvendinti bendrus projektus visų salų gyventojų labui.

Remdamasi įgyta patirtimi, Komisija apsvaistys naujas priemones, kuriomis būtų galima supaprastinti ir stiprinti bendradarbiavimo iniciatyvas, atsižvelgiant į atitinkamų regionų poreikius ir išteklius. Siekdama sudaryti palankesnes sąlygas atokiausiems regionams, jų kaimyninėms šalims ir teritorijoms bei regioninėms organizacijoms keistis informacija ir įgyvendinti bendrus projektus, ji taip pat glaudžiai bendradarbiaus su atitinkamomis ES delegacijomis.

Atsižvelgiant į didėjančius **visuotinius sunkumus** ir **didesnę tarpusavio priklausomybę**, atokiausi regionai turi stiprinti ir plėtoti bendradarbiavimą ne vien tik su savo kaimyninėmis šalimis: jie turi užmegzti ryšius su kitomis trečiosiomis šalimis bei tarptautiniais partneriais. Šie regionai dėl savo geostrateginės padėties gali atlikti svarbų vaidmenį tarptautiniuose forumuose, kuriuose sprendžiami visuotinės svarbos klausimai, pavyzdžiui, susiję su tarptautiniu **vandenynų valdymu**. Komisija bendradarbiaus su jų valstybėmis narėmis, kad išnagrinėtų konkrečius veiksmus, skirtus susijusioms darbotvarkėms atitinkamose atokiausių regionų geografinėse vietovėse įgyvendinti.

Bendradarbiavimas su praktinės patirties turinčiomis kompetentingomis regioninėmis ir tarptautinėmis **organizacijomis** taip pat suteiks perspektyvių sektorių plėtros galimybių ir padės bendrų interesų srityse imtis bendrų veiksmų. Be to, dalyvaudami įgyvendinant tokias iniciatyvas kaip „**Pažangių salų iniciatyva**“⁴¹, atokiausi regionai galės pristatyti savo teritorijas kaip naujų sprendimų išbandymo vietas.

⁴⁰ 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu, remiantis Gvadelupos regioninės tarybos ir ES delegacijos Gvianoje sudarytu įgaliojimų susitarimu (pranc. *Convention de délégation*), Regioninė taryba valdys dalį Karibų regionui pagal AKR valstybių regioninę programą skirtų EPF lėšų, kad būtų galima nustatyti bendrus projektus ir juos finansuoti EPF ir (arba) ERPF lėšomis.

⁴¹ <http://www.smartislandsinitiative.eu/en/index.php>.

Komisija:

- apsvartys galimybę naujas ES investicijas nukreipti į atokiausių regionų geografiniuose baseinuose įgyvendintinus prioritetinius ir didelės apimties projektus;
- sudarys palankesnes sąlygas atokiausiems regionams ir jų kaimyninėms šalims bendradarbiauti, **labiau suderindama** atitinkamų finansavimo priemonių **taisykles** ir galbūt sukurdamas bendras programas.

Migracija

Kaip matyti iš neseniai Prancūzijos Gvianoje kilusios įtampos, dėl kai kurių atokiausių regionų patiriamo **migracijos** iš kaimyninių šalių spaudimo, taip pat didelio gyventojų prieaugio, ypač Prancūzijos Gvianoje ir Majote, juose kyla ekonominių ir socialinių problemų. Šiems regionams reikėtų padėti tvariai suvaldyti migraciją. Kituose atokiausiuose regionuose susiklostė kitokia padėtis – juose būtų svarbu sudaryti palankesnes sąlygas asmenų, studentų ir darbuotojų iš kaimyninių šalių judumui, kurti naujas darbo vietas ir suteikti ekonomikos augimo galimybių, taip pat skatinti regioninę atokiausių regionų integraciją.

Komisija:

- su šių regionų kaimyninėmis šalimis derėdamasi dėl **tarptautinių ir partnerystės judumo srityje susitarimų** arba juos įgyvendindama, atsižvelgs į atokiausiems regionams rūpimus klausimus.

5. IŠVADA

Siekiant sudaryti sąlygas atokiausiems regionams didinti savo atsparumą, išnaudoti visas plėtros galimybes ir pasinaudoti visa narystės ES teikiama nauda bei globalizacijos panašumais, reikia **politinės valios**. Taip pat reikia **nustatyti prioritetus** ir nuolat stengtis geriau naudotis ištekliais ir ieškoti naujų augimo galimybių.

Šiame komunikate nustatomas naujas požiūris į **tvirtą partnerystę**. Naujoji sistema grindžiama prevenciniu požiūriu, pagal kurį atokiausių regionų interesai ir jiems rūpimi klausimai bus atidžiai išnagrinėjami, ir papildoma **platforma**, suteikiančia galimybę atokiausiems regionams ir atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams keistis nuomonėmis visais politikos formavimo ir įgyvendinimo etapais.

Komisija glaudžiai bendradarbiaus su atokiausiais regionais ir atitinkamomis jų valstybėmis narėmis, **kad užtikrintų konkrečių jos pasiūlytų veiksmų įgyvendinimą**. Ji aktyviai imsis veiksmų ir iš anksto užtikrins, kad, įgyvendinant jos iniciatyvas, būtų atsižvelgiama į atokiausiems regionams daromą poveikį ir jiems suteikiamas galimybes. Atitinkamais atvejais ji taip pat pasiūlys pritaikytų priemonių, kad būtų atsižvelgta į atokiausių regionų ypatumus.

Norint skatinti atokiausių regionų plėtrą, taip pat reikalingos didelės investicijos ir **atitinkamų valstybių narių bei pačių atokiausių regionų ryžtas**. Komisija yra įsipareigojusi stiprinti ilgalaikę partnerystę su atokiausiais regionais ir jų valstybėmis narėmis, kad ES žemės klestėtų visame pasaulyje.